

ταχυδρομος

Τα γενέθλια μιας γενιάς

Σβήνοντας 20 κεράκια στον Λυκαβηττό

**Διακοπές
σε δύο
ρόδες**

**Όταν γεράσω
θα δίνουν ακόμη
σύνταξη;**

«ΘΑ ΜΕΙΝΩ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΙ ΑΣ ΧΑΘΟΥΜΕ ΜΑΖΙ»

Τα περισσότερα τραγούδια του παραπέμπουν σε μνήμες αλλοτινές – που ο ίδιος τις θέλει μαγευτικές· άλλα σατιρίζουν την κοινωνική μας πραγματικότητα. Τώρα ο μοναχικός καουμπόου του ελληνικού τραγουδιού μάς καλεί και πάλι – στις 8 Ιουλίου, στον Λυκαβηττό – να ξαναζήσουμε «κάποιες νύχτες με φεγγάρι» μαζί με όλους όσοι τον συντρόφεψαν στη μουσική του πορεία. Δηλώνοντας: «θα μείνω στην Αθήνα – κι ας καταστραφούμε μαζί» και συστήνοντας: «Ψυχραιμία, παιδιά!»

Ο Λουκιανός Κηλαηδόνης αυτοβιογραφείται μέσα από τα τραγούδια του. Όταν τραγουδάει Υπάρχουν πέντε πράγματα που αγάπησα το εννοεί. Στα είκοσι τρία χρόνια που ασχολείται με το τραγούδι επιμένουν, αναλλοίωτες, οι αδυναμίες του για «κάποια πρόσωπα φίλων που τρελαίνονται, χάνονται, λείπουν...», αλλά και για ασήμαντα καθημερινά αντικείμενα όπως το μολύβι Faber No 2 με το οποίο γράφει τους στίχους του, οι μαλακές πράσινες γόμες και οι χρωματιστοί μαρκαδόροι – πολυτεχνειακά κατάλοιπα μιας άλλης εποχής – αλλά και τα... κολλαριστά λεφτά. «Αλλάζω ένα τσαλακωμένο χιλιάρικο για ένα κολλαριστό πεντακοσάρικο παρ' όλο τον πληθωρισμό», μου εξομολογείται.

Τον συνάντησα στο προσωπικό του υπόγειο καταφύγιο κάπου στο Χαλάνδρι. Έναν άνετο χώρο που έχει διαμορφώσει ο αρχιτέκτονας Κηλαηδόνης για να δουλεύει ο συνθέτης Λουκιανός. Αφορμή για τη συνάντησή στάθηκε η συναυλία του της 8ης Ιουλίου στον Λυκαβηττό, που έχει τον τίτλο *Θα είμ' εκεί...* και τον υπότιτλο *Και όχι μόνος*. Πρόκειται για μια βραδιά «εφ' όλης της ύλης» όπως τη χαρακτηρίζει ο ίδιος.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ

Ένα πρόγραμμα που θα προσπαθήσει να καλύψει τα είκοσι τρία χρόνια παρουσίας και προσφοράς του Λουκιανού στην ελληνική δισκογραφία.

Από το 1968 που έγραψε τα δύο πρώτα του τραγούδια για τη φωνή του Γιώργου Νταλάρα μέχρι σήμερα. Ήταν το *Σ' αγαπώ* και το *Πάιρνω την ανηφοριά* σε στίχους Δημήτρη Ιατρόπουλου. Από τότε μέχρι σήμερα μπορεί κανείς ν' απαριθμήσει έντεκα προσωπικούς δίσκους, έντεκα δουλειές για ισάριθμες παραστάσεις του πάλαι ποτέ *Ελεύθερου Θεάτρου* και της *Ελεύθερης Σκηνης*, πολλές μουσικές για παραστάσεις του *Θεσσαλικού Θεάτρου*, συνθέσεις για τον κινηματογράφο και πολλά άλλα. Έχει εμφανιστεί δύο φορές στον Λυκαβηττό και δεν σχεδίαζε μια τρίτη. «Όσπου πέρυσι, πήγα σαν θεατής σε μια συναυλία του Βαγγέλη Γερμανού κι ομολογώ ότι είδα τον Λυκαβηττό με άλλα μάτια. Με παρέσυρε

η ατμόσφαιρα και είπα να κάνω μια βραδιά, που να αποτελεί παζλ των διαφόρων εποχών που πέρασαν».

ΚΥΨΕΛΗ: ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '50

Στον Λυκαβηττό δεν θα είναι βέβαια καθόλου μόνος του, καθώς θα παραβρίσκονται περίπου εκατόν σαράντα εκτελεστές για να υλοποιήσουν τη βραδιά που έχει οραματιστεί. Σε έξι εικοσάλεπτες ενότητες έχει χωρίσει το πρόγραμμά του. Θα ξεκινήσει από τα *Μικροαστικά* και θα καταλήξει στους τελευταίους του δίσκους. Οι θεατές θα έχουν την ευκαιρία ν ακούσουν την Άννα Παναγιωτοπούλου, τον Σταμάτη Φασουλή και τον Κώστα Αρχόγλου σε ▶

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΦΑΣΣΟΥΛΗΣ

Λουκιανός, Κηληδόνης, Άννα Βαγενά, Σταμάτης Φασσουλής, Γιώργος Τσιπλάκος, στο «Καράμα-τάν» Τσιτσάνη πριν είκοσι χρόνια. Δεξιά ο Σταμάτης Φασσουλής

Κηληδόνης, Καλουτά, Αφροδίτη Μάνου, επί τόπου.

πουν ρεμπέτικα τραγούδια. «Η βραδιά θα 'χει τραγούδια μου και τραγούδια που αγαπώ», λέει ο Λουκιανός.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

«Σε κάποια από αυτά θα υπάρχουν και εικαστικά στοιχεία που θα παρεμβάλλονται στοιχειοθετώντας μίαν αισθητική μου πρόταση αλλά δεν στα αποκαλύπτω για να έχουν και μίαν έκπληξη οι θεατές της βραδιάς. Χρειαζόμαστε τέτοιες βραδιές μετά τον ιλιγγιώδη χειμώνα που περάσαμε».

Αγαπάει την Αθήνα και σπάνια φεύγει. «Θα μείνω εδώ. Κι ας καταστραφούμε μαζί. Αν και – τελικά – δεν βλέπω την Αθήνα φριχτή. Ιδίως τη νύχτα που απαλύνει την εικόνα της εγώ ψάχνω κι ανακαλύπτω ωραίες γωνιές της πόλης και χάνομαι μέσα σ' αυτές».

Αγαπάει τους ανθρώπους αυτής της πόλης και πιστεύει ότι πρέπει «να ξαναϊδωθούν μεταξύ τους και κυρίως οι νέοι».

Και συμπληρώνει: «Κάνω πρόταση στα νέα παιδιά να μη μένουν στην επιφάνεια των πραγμάτων. Να ψάχνουν και να ανακαλύπτουν την κρυμμένη μαγεία και ομορφιά τους. Να ανακαλύπτει ο καθένας την ιδιαιτερότητά του και να την καλλιεργεί. Να μη γίνονται «γκρούπες του τίποτα», ακολουθώντας στην εισβολή του ξένου ήχου και να σώσουν τα εθνικά χαρακτηριστικά που χάνονται. Στη δεκαετία του '60 οι πωλήσεις ξένου προς ελληνικό δίσκο ήταν 30 με 70. Φαντάζομαι ότι σήμερα έχουν αντιστραφεί και σε αυτό φταίμε κι εμείς, γιατί χάσαμε την επαφή μας με τους νέους που είναι αγοραστές των δίσκων. Φταίει και η υπερπαραγωγή. Ο πιο πετυχημένος τίτλος που έχω διαβάσει για τις μέρες μας είναι ότι ζούμε σε *Εποχή ματαιών επιδόσεων*», καταλήγει ο Λουκιανός.

Στο υπόγειό του οργανώνει με τους μαρκαδόρους του την ξεχωριστή βραδιά για τον κόσμο του «Ε, γνωρίζομαστε είκοσι τρία χρόνια. Έχουμε έναν κώδικα πια...» κι ετοιμάζεται να εξορμήσει στην Ελλάδα με την Αφροδίτη Μάνου, για πολλές βραδιές τραγουδιού. Και επαναλαμβάνει την πολύ χρησιμική για τις μέρες που περνάμε συμβουλή: «Ψυχραιμία, παιδιά».

■ Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΔΡΙΚΑΚΗ
Φωτ.: ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

τραγούδια από τις παραστάσεις του *Ελεύθερου Θεάτρου* που ξεκίνησε στο Άλσος Παγκρατίου το '73 με την επιθεώρηση *Κι εσύ χτενίζεσαι*. Ο Λουκιανός εξομολογείται: «Είμαστε κοντά είκοσι χρόνια μ' αυτούς. Είναι τρελαμένοι αυτές τις μέρες με τις πρόβες τους αλλά θα έρθουν».

Η Άννα Βαγενά θα τραγουδήσει αποσπάσματα από τις μουσικές του Λουκιανού για το *Θεσσαλικό Θέατρο*. Τραγούδια από τις παραστάσεις *Χαιρέτα μου τον πλάτανο*, *Κάτι τρέχει στα γύφτικα*, *Της Λαρίσης το ποτάμι* και άλλα.

Η Άννα Καλουτά θα τραγουδήσει τέσσερα τραγούδια από την ταινία του Παντελή Βούλγαρη *Ελευθέριος Βενιζέλος*. Βέβαια θα είναι εκεί ο Μανώλης Μητσιάς για να ερμηνεύσει επιτυχίες από δίσκους 45 στροφών κι από τα LP *Η πόλη μας* (1970), *Κόκκινη κλωστή* (1972) και *Περίπατος* (1976). Μια μαντολινάτα θα ερμηνεύσει την *Ξανθούλα 2* του Λουκιανού και Επτανησιακά τραγούδια. «Παρ'ότι δεν είμαι επτανήσιος, αγαπώ αυτά τα τραγούδια και θα τραγουδήσω μαζί τους». Θα υπάρχει φιλαρμονική ορχήστρα και μαζορέττες. Και τέλος, ο Στέλιος Βαμβακάρης με μουσικούς από την παλιά ορχήστρα του Βασίλη Τσιτσάνη θα

20 ΚΕΡΑΚΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟ

Θα είναι όλοι – ή σχεδόν όλοι... – εκεί. Με τον Λουκιανό, στον Λυκαβηττό. Τα «παιδιά» του *Ελεύθερου Θεάτρου*, του «*Κι εσύ χτενίζεσαι*», του «*Τραμ*». Μαζί τους – πώς θα γινόταν να έλειπε, άλλωστε – ο Σταμάτης Φασσουλής. Που, «*μία που το έφερε η κουβέντα*», σε μια από τις σπάνιες πια εκμυστηρεύσεις του, θυμάται το τότε άγριο, χουντικό, μα παθιασμένο – και το συγκρίνει με το σήμερα, «*αποστειρωμένο και χωρίς ψευδαισθήσεις*», όπως λέει

Επιμέλεια: ΒΕΝΑ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

1. Καφές: τότε υπήρχαν ο τούρκικος και το νεοκαφέ. Ο γαλλικός δεν είχε ακόμη σκάσει μύτη. Ο τούρκικος, βέβαια, δεν είχε καμιά σχέση με αυτόν που πίνουμε τώρα, από αυτόματα μηχανήματα που κάνουν χρρρρρ... σαν γέρος που καθαρίζει τον λαιμό του – άσε που μοιάζει με άβραστο νεροζούμι. Σε κάποια καφεενία τον βράζανε και στην άμμο. Για το νεοκαφέ, θυμάμαι ότι σε όποια καφετέρια κι αν πήγαινες άκουγες έναν χαρακτηριστικό ήχο: το κουταλάκι που χτύπαγε μέσα στην κούπα τον καφέ με τη ζάχαρη μέχρι να γίνει μια πηχτή κρέμα.

Πίναμε πάρα πολλούς καφέδες. Τρέμαμε όλη την ημέρα από τα νεύρα μας. Ο καφές και το τσιγάρο ήταν το απαραίτητο συμπλήρωμα για μια πολιτικοκοινωνικοεξου-

λικοεπαναστατικοαισθητική κουβέντα. Τώρα, προσωπικά πίνω ελάχιστους καφέδες, γαλλικούς, φιλτραρισμένους – όλη η ζωή μας άλλωστε έγινε φιλτραρισμένη.

2. Τσιγάρο: τον τελευταίο καιρό έκοψα και το τσιγάρο. Γυρνάμε σε άλλα πρότυπα, αλλά καλά κάνουμε. Πρωτοκόπνισα *Άσσο* σκέτο, μετά πήγα στο *Παλλάς* φίλτρο, μετά, επειδή δεν είχα λεφτά στη σχολή, έκανα τράκα από την Άννα Παναγιωτοπούλου, που κάπνιζε *Ιντεάλ*, ύστερα κάπνισα *Μπίρρον*, *Άστρο* και *Ελλάς Σπέσιαλ* άφιλτρο, που ήταν και το τσιγάρο μου για πολλά χρόνια. Αλλά πήγα μια εκδρομή στις Μηλιές και δεν τα βρήκα: από τότε άρχισα να καπνίζω *Άρωμα*. Τα τελευταία χρόνια, μέχρι που το έκοψα, ξαναγύρισα στον *Άσσο* σκέτο. Τότε, το τσιγά-

ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ρο ήταν στοιχείο ανδρισμού, στοιχείο μαγκιάς, αλλά και γυναικείας γοητείας. Ένα τσιγάρο μαρκαρισμένο από κραγιόν και σθημένο άσπασα... Τώρα, μου δίνει μια εντύπωση τριτοκοσμική, κάτι σε πολύ μπανάλ. Κάτι μουχρούτες εκεί, που καπνίζουνε. Δεν μου αρέσει καθόλου.

3. Εφημερίδες: τότε ήταν χούντα και έμοιαζαν όλες σαν μια ίδια εφημερίδα. Θυμάμαι, βέβαια, ότι πολλές προσπαθούσαν με διάφορους τρόπους να περάσουν κάποια μηνύματα. Είχαμε φτάσει σε σημείο να βλέπουμε ένα «και» και να νομίζουμε ότι κάτι άλλο σημαίνει. Στα *Νέα*, νομίζω, κάποτε είχε ένα δυστύχημα στην πρώτη σελίδα με τίτλο «Το τελευταίο τους Πάσχα», γιατί οι άνθρωποι είχαν σκοτωθεί. Από κάτω ακριβώς όμως είχε τη φωτογραφία του Παπαδόπουλου, του Παττακού και του Μακαρέζου. Ήταν πολύ καλό.

Γίναμε, βέβαια, τα χαιδεμένα παιδιά του Τύπου, γιατί πολλοί προσδευτικοί δημοσιογράφοι έψαχναν τότε να θρουν ένα άλλοθι για να υπήρχαν. Με τι θα υπήρχαν; Προβάλλοντας τους σταρ που, οι περισσότεροι, μην κοιτάτε τώρα τι κάνουν, είχαν ταυτισθεί με την ιδέα της χούντας. Όχι ότι ήταν «χουντιάρηδες», για όνομα του Θεού, οι άνθρωποι αυτοί είναι απολίτικοι, πολιτική γι' αυτούς είναι το σταρικό τους. Ήταν απλώς με την εξουσία και είχαν και παράπονο. «Είναι δυνατόν κάτι σκατόπαιδα να προβάλλονται περισσότερο από εμάς;». Στην περίοδο της χούντας έπαιρνα μόνο *Βήμα* και *Νέα*. Με τη μεταπολίτευση άρχισα εκτός από τα *Νέα* να παίρνω *Αυγή* και *Ελευθεροτυπία*. Νομίζω ότι με την ελευθερία του Τύπου η ομοιομορφία έγινε μεγαλύτερη.

4. Φαγητό: τρώγαμε σε κάτι άθλιες ταβέρνες, κάτι άθλια πράγματα, που τώρα δεν μπορεί να τα βάλω στο στόμα μου. Μας φαινόταν, όμως, καταπληκτικά. Δεν είχαμε καμιά έγνοια αν το φαγητό είναι άσχημο ή βρώμικο, και το καλό σέρβις καθόλου δεν μας απασχολούσε. Διότι αυτό που μας απασχολούσε ήταν άλλο: η ζωή, ο έρωτας και η πολιτική. Χεστήκαμε τι θα φάμε και τι θα καπνίσουμε. Εδώ έχουμε να συζητήσουμε για το μέλλον. Τώρα, λοιπόν, που ήρθε αυτό το μέλλον και είναι πανάθλιο, φτιάχνει ο καθένας τη φωλιά του. Τότε, βέβαια, ήταν και άλλες οι

«Ένα-δύο-τρία στηθός, ένα-δύο-τρία μπουτί...» «Και συ χρενίζεσαι» καλοκαίρι του 1973. (Κ. Στυλιάρης, Α. Παναγιωτοπούλου, Κ. Αρζόγλου, Υβ. Μαλτέζου, Γ. Σαμπάνης, Ντ. Λύρας, Ν. Μεντή, Μ. Χρυσομάλλης, Νίκος Σκύλοδής, Σμ. Σμυρναίου, Στ. Φασουλάς).

τιμες. Μ' ένα πενήνταρικο την ημέρα ζούσε πλουσιοπάροχα. Η μακαρονάδα σ' ένα μαγειρείο απέναντι από τη σχολή του *Εθνικού* έκανε 4.20. Το βράδυ τρώγαμε στην ταβέρνα του Τσεκούρα, στην Πλάκα - τώρα που ξαναπέρασα είδα ότι έχει γίνει τεράστια. Τότε ήταν δύο επί τρία, μια κουζίνα και τρία τραπέζια με λαδόκολα. Στο σπίτι μαγειρεύαμε μακαρονάδες.

Τώρα πια σπάνια βγαίνω φέτος βγήκα δυο - τρεις φορές. Αντιπαθώ τα εστιατόρια, πηγαίνω μόνο σε δυο ταβέρνες που ξέρω ότι θα φάω καλά και καθαρά και προτιμώ να μαγειρεύω στο σπίτι. Μαγειρεύω τα πάντα και πολύ καλά.

5. Διασκέδαση: το βράδυ πηγαίναμε στον *Λάκη Παππά*, στον *Μαρίνο*, στον *Ζωγράφο*, που τραγουδάγε μαζί του η *Φαραντούρη* και στην *Παράγκα* με τον *Σαββό-*

πουλο και τη *Χωματά*. Κι ενώ δεν είχαμε φράγκο, για μια πενταετία βρισκόμασταν σχεδόν κάθε βράδυ στον *Τσιτσάνη*, στο *Χάραμα*. Μη φανταστείτε τίποτε έκλυτη ζωή, τίποτε αλάνια, που όλο διασκεδάζουν. Όχι. Ήμασταν απελπισμένοι άνθρωποι, που κάναμε μια βουτιά στην ηδονή.

Βλέπω σήμερα τι θεωρούν διασκέδαση τα νέα παιδιά και θέλω να ξεράσω. Όλη την ημέρα είναι μπροστά σε έναν καθρέφτη και φτιάχνουν τους μυς τους τα αγόρια, τη μέση τους και τους λεπτούς γλουτούς τους τα κορίτσια και το βράδυ κατεβαίνουν στις ντισκοτέκ, χωρίς βέβαια να κάνουν έρωτα. Δείχνει ο ένας στον άλλον το σώμα του και μετά από μερικές βότκες πορτοκάλι γυρνάνε πτώματα να κοιμηθούν, γιατί την άλλη μέρα έχουν να φτιάξουν πάλι το σώμα τους. Αηδίες και ξεράσματα. Εμείς τουλάχιστον κάναμε έρωτα από το πρωί μέχρι το βράδυ. Κακοσούλουτοι, θες, με γένια, με αμπέχονα, έξω από τη μόδα, σε ένα παπούτσι όλο τον χρόνο, με μισό φαί, λυμφατικοί, χοντροί, περιεργά, μόνο για την επανάσταση και για τον έρωτά μας μιλάγαμε.

6. Μουσική: ακούγαμε ελάχιστα πράγματα από ξένη μουσική

(*Μπιτλς*, *Ρόλινγκ Στόουνς*, *Σαντάνα* και λίγο αργότερα *Πινκ Φλόιντ* και *Λεντ Ζέπελιν*) και πάρα πολλά ρεμπέτικα. Έχω χρόνια να τραγουδήσω, αλλά πήγα πέρυσι σε ένα νησί που είχε πανηγύρι και εντυπωσιάσα την παρέα μου - και τον ίδιο τον εαυτό μου. Χίλια τραγούδια είπαν: Τα ήξερα όλα απ' έξω κι ανακατωτά. Στο τέλος διόρθωνα και τον πανηγυριτζή, όταν έκανε λάθος στους στίχους. Ακούγαμε ακόμη *Χατζιδάκι* και *Θεοδωράκη*. Σήμερα ελάχιστη είναι η ελληνική μουσική που με αφορά.

7. Καζαντζίδης: δεν φαντάζεσαι πόσο πολύ *Καζαντζίδης* τραγουδούσαμε. «Την Παρασκευή το βράδυ, Παναγίτσα μου, μου ετοιμάσες με δάκρυα τη βαλίτσα μου» και το άλλο «Η ζωή μου όλη είναι ένα τσιγάρο, που δεν το γουστάρω κι όμως το φουμάρω».

Περιμένα σαν τρελός τότε θα ξαναβγάλει δίσκο, κοίταγα τις βιτρίνες για να τον βρω, κι όταν βγήκε δεν τον πήρα. Δεν είναι εντυπωσιακό; Γιατί; Μα δεν μου είπε κανείς ότι είναι κακός. Λένε πως απέτυχε. Μα, δεν τον άκουσε κανείς για να αποφανθεί πως «απέτυχε». Κι όταν τυχαία, σε ένα σκυλάδικο της επαρχίας, που πήγα για πλάκα, άκουσα ένα τραγούδι από

τον δίσκο, το βρήκα καταπληκτικό. Ούτε και τότε, όμως, τον αγόρασα...

8. Κολωνάκι: εμείς δεν ξέραμε τότε διαφορά ανάμεσα σε *Εξάρχεια* και *Κολωνάκι*. Με τον ίδιο αέρα και τα ίδια αμπέχονα κατεβαίναμε στο *Κολωνάκι*. Γουστό μας και καουμπούκι μας. Είμαστε, βέβαια, και πολύ επηρμένα άτομα. Όχι γιατί είμαστε κάτι, αλλά γιατί ήμασταν... το παν. Πιστεύαμε ακράδαντα και, ίσως πολύ ρομαντικά, ότι είχαμε φορτωθεί το δρό-

Μπουάτ, αλλά και ρεμπέτικο σε μια περίοδο χαρακτηριστική ακόμη και από τον τίτλο της επιθεώρησης «Κανταονίσια, Σαπρίσιμα, Ψιθουρισμα».

μα όλων, άρα μας ανήκουν όλοι και ανήκουμε σε όλους. Μπαίναμε στη *Ράτκα* που δεν ήταν αυτό το κυριλέ, το κολεμοντέ, που είναι σήμερα, με το ίδιο ύφος που πηγαίναμε στην *Ομόνοια* για σουβλάκι. Ξέραμε πως θα μας κεράσουν με την ίδια άνεση που μας κερνούσαν στα *Εξάρχεια*.

9. Εσωτερική διακόσμηση: δεν υπήρχε γκαρσονιέρα χωρίς φλοκάτη και από πάνω τον *Τσε Γκεβάρα*. Το τι έχει δει αυτό το μάτι του *Γκεβάρα* και η αφίσα με το αποστεωμένο παιδάκι στην αποξηραμένη λάσπη του *Βιετνάμ*, δεν μπορείτε να φανταστείτε. Η αισθητική τότε υπήρχε μόνο σε... αφίσες.

10. Ντύσιμο: με τη δικτατορία εμφανίστηκαν τα μίνι και λίγο αρ-

γότερα τα παντελόνια καμπάνες για τους άνδρες, σαν φούστες κάτω. Πουκάμισα στενά με πέννες και μακριά πέτα. Ψηλά τακούνια. Μαλλιά μακριά και φαβορίτα - πώς ήταν μετά οι πασοκτζήδες; Έτσι. Ένα έκτρωμα. Στην αρχή ήταν μια κίνηση ψυχής. Μετά έγινε σημαία και μπαναλαρία.

11. Γυναικείες: δεν βασιζόντουσαν πολύ στο σεξ-απήλ, με την έννοια που το ξερουμε τώρα «*Μπριγκίτε Νίλσεν* και ο κώλος μου στα πλάγια». Ήταν περισσότερο αιγαιοπελαγίτικης αισθητικής. Τότε ξαναβγήκαν και τα ονόματα *Μπίλιω*, *Αργυρώ*, *Βασιλική*, *Στέλλα*, *Αλεξάνδρα*, *Μαρίνα*, βοήθησε πάρα πολύ και ο *Ελύτης*. Ήταν πιο απλές, δεν βαφόντουσαν σχεδόν καθόλου, τα μαλλιά ήταν ξέπλεκα και λίγο σγουρά. Μύριζε Αιγαίο. Αν το έβλεπες σε άσχημη γυναίκα πάθαινες, βέβαια, ντουβρουτζά.

Η *Άννα η Μιχαλιτσιάνου*, που είναι τώρα δημοσιογράφος, ήταν μία εκπληκτικής σμορφιάς γυναίκα, η *Μάρω η Καμπούρη*, που όταν πέραγε μέναμε όλοι άφωνοι, η *Μυρτώ Παράσχη*.

Ήταν λιγότερο επιθετικές και περισσότερο φίλες, ήταν ίσες με τους άνδρες. Δεν υπήρχε αυτό το είδος του θηλυκού, που βγήκε αργότερα μαζί με τη διαφήμιση της *Σερβιέτας*. Η γυναικεία απελευθέρωση θεωρούνταν δεδομένη στο κλίμα της εποχής. Δεν τη διεκδικούσαν καν. Το αντρίλκι βγήκε πάλι στη φόρα μετά τη μεταπολίτευση, όταν μεγαλώσαμε λίγο.

Νομίζω ότι η γενιά μου κράτησε αρκετή από την ευαισθησία της. Αλλά οι νέες γυναικείες σήμερα είναι θλιβερά αντίγραφα ενός θιντεοκλίπ. Απάνθρωπα ντυμένες, ξεσκισμένα ρούχα, ούτε γυναίκες, ούτε άνδρες, το τίποτε σε ιλουστρασιόν και σινεμασκόπ.

12. Αστεία: γελάγαμε πάρα πολύ. Και έτσι ξεκίνησε και όλο αυτό το χιούμορ του *Ελεύθερου Θεάτρου*, που τό είπαν τότε παρεϊστικό. Της θείας τους ο κώλος. Τα ίδια πράγματα που μπορούσαμε να τα υπεραρσιπαιούμε μέχρις αίματος, μάς έκαναν να ξεκαρδιζόμαστε. Υπήρχε, δηλαδή, ένας αυτοσαρκασμός. Γελάγαμε με τον εαυτό μας για να τον ξεπεράσουμε, όχι για να τον εδραϊώσουμε και να τον κάνουμε κατεστημένο, όπως θέλει σήμερα η εξουσία, όταν δόθηκε καμιά φορά αυτοσαρκάζεται.

ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Σήμερα ακούω πολλούς να μιλάνε σαν το παρελθόν μου. Μπαίνουν σε ένα μπαρ και ακούω μια γκόμενα να μιλάει, όπως η Παναγιωτοπούλου το '75, το '80. Μου 'ρχεται να ξεράσω. Ό,τι για μας τότε ήταν αίτημα ζωής, έγινε σήμερα μοντελάκι ζωής. Γι' αυτό κλείνομαι στο σπίτι μου. Το προτιμώ, παρά να με βλέπω να σέρνομαι στο στόμα και στο σώμα καθεμιάς και καθενός.

13. Γλώσσα: μέσα στην πεποιημένη γλώσσα, που κυκλοφορούσε τότε, μια μυζοκαθαρεύουσα, μια αξιοπρεπής που κάλυπτε τα πάντα, εμείς θγαίναμε και λέγαμε τα πράγματα με τ' όνομά τους. Οφείλαμε να έχουμε ελεύθερη γλώσσα για να δείξουμε την αντίθεσή μας – άσχετο αν το πήραν οι αμέσως επόμενοι ως τικ εμπορικό και άρχισαν να χυδαιολογούν ασυστόλως. Σκεφτείτε μόνο ότι την εποχή που ανέβηκε το *Κι εσύ χτενίζεσαι* οι επιθεωρήσεις λεγόντουσαν *Γυναίκες και λουλούδια!*

Τώρα, που οι επιθεωρήσεις λέγονται *Σας αρέσει το πασοκολλήτό...* οφείλεις να κάνεις πίσω ολοταχώς, σε μια γλώσσα όσο το δυνατόν πιο καθαρή και μετρημένη. Γιατί σήμερα η γλώσσα δεν είναι ελεύθερη, είναι ελευθεριών ηθών, πορνική.

14. Επωνυμία: κάναμε το παν για να μην ξέρουν ποιος είναι ο ένας και ποιος ο άλλος. Βάζαμε στα προγράμματα του *Ελεύθερου* τα ονόματά μας αλφαθητικά, κάτω από τα νούμερα δεν γράφαμε ποιοι παίζανε. Γελάγαμε πολύ όταν εμένα με λέγαμε *Αρζόγλου* και τον *Αρζόγλου Σκυλοδήμο*. Βρίζαμε όλους τους επώνυμους και λέγαμε: «Ναι, βρε, δεν θα μας μάθετε. Γιατί, όταν δεν παίζουμε είμαστε σαν κι εσάς».

Μου έχει μείνει από τότε. Δεν γουστάρω και πολύ να με αναγνωρίζουν. Ίσως μόνο όταν διευκολύνεται η ζωή μου, όταν θέλω να με προσέξει ο γιατρός, να βρω εισιτή-

«Το αγόρι μου το δικό μου, σε ραντς του Νέου Κόσμου» τραγουδούσε η Παναγιωτοπούλου και οι «3 καμπαλέρος» συνόδευαν (Λύρας, Αρζόγλου, Σκυλοδήμος).

ριο με την *Ολυμπιακή*. Αλλιώς, προτιμώ να περνάω απαρατήρητος.

15. Κοινό: τότε το κοινό μας ήταν σαν... Ρηγάδες. Ήταν φοιτητές, οι οραματιστές του αύριο. Τώρα, όχι. Μπορεί, κάλλιστα, να είναι το κοινό του διπλανού θεάτρου, ίσως λίγο πιο επιλεκτικό. Το εκπληκτικό, που συνέβαινε τότε ήταν ότι το 90% του κοινού μας δεν είχε ξαναδεί θέατρο. Πρωτοέβλεπε με εμάς. Τώρα ούτε σε εμάς έρχονται, ούτε πάνε και αλλού. Ήρθαν, μας είδαν, και ξαναγύρισαν στις δουλειές τους.

Ξέρετε, δεν εκτιμώ τον θεατή, όπως δεν εκτιμώ και τον εαυτό μου. Μπορούμε, όμως, εμείς οι

ήταν φορτωμένη αίγλη. Ζούσαμε σε μια χώρα που τα προσδευτικά της κλαδιά βρίσκονταν εκτός Ελλάδας ή εξορία στα νησιά ή στον τάφο ή προδομένα και κατεστραμμένα, χωρίς ζωή, χωρίς τίποτε. Βλέπαμε τον κάθε αριστερό σαν πηγή ζωής.

Καταλαβαίνετε τι νιώθω σήμερα, βλέποντας την Αριστερά να διασύρεται έτσι από τον Φλωράκη και την Παπαρήγα. Ού, να χαθούν... Κι όσο σκέφτομαι ότι κάποτε, στην περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης, είχα αρχίσει να νιώθω τύψεις που θεωρούσα τον Φλωράκη σταλινικό... Κατόντησε πάλι μια άθλια μασέλα, που απαγορεύει σε αυτήν την Παπαρήγα, πώς θα εξασθλιώσει όχι μόνο το Κόμμα, αλλά και τη φήμη του αριστερού. Να μας γίνει πάλι ρετινιά η λέξη.

18. Τηλέοραση: γελάγαμε πολύ με τον Γεωργαλά, που έβγαине, ακούμπαγε τους αγκώνες στο τραπέζι, ένωνε τις παλάμες του καιμίλαγε. Φοβερή πληγή έμπνευσης η τηλεόραση, με όλους αυτούς τους «χουντιάρηδες», που έβγα-

Πάρτυ επί σκηνής στο «Τραμ το τελευταίο». Φασουλής, Μαλτέζου, Αρζόγλου, Σαμπάνης, Μεντή, Χρυσομάλλης, Σεϊρή.

ναν, τα καλλιστεία, τα φεστιβάλ ελληνικού τραγουδιού...

Σήμερα, ο κόσμος εκδικείται τη χυδαιότητά της μη βλέποντας ούτε μία εκπομπή ολόκληρη. Συνέχεια με το τηλεκοντρόλ στο χέρι.

19. Σινεμά: κάθε μέρα σινεμά, στην Αλκυονίδα, στο παλιό Στούντιο και στις προβολές της ταινιοθήκης στο Άστυ. Το τι είδαμε, δεν μπορέιτε να φανταστείτε. Από καταπληκτικές ταινίες μέχρι πώς μαζεύουμε το στόρι στους αιτοβολώνες της Ρωσίας. Μετά έπρεπε να βγάλεις τα λύσσακά σου στην κουβέντα, να παίξεις μπουινιές για να υπερασπιστείς τα γούστα σου,

ώρες ατέλειωτες. Νομίζαμε ότι η κάθε ταινία που μας άρεσε μπορούσε να αλλάξει τον κόσμο. Εγώ ήμουνα και λίγο αιρετικός, δεν τρελαινόμουν για τον Τζίγκα Βερτώφ, προτιμούσα τον Φελίνι.

Σήμερα, είναι άθλιο το σινεμά. Αυτό το γρήγορο πλανάρισμα και η αγωνία για το τι θα γίνει ο Ιντιάνα Τζόους. Αγωνιάς, αγωνιάς και μόλις τελειώσει η ταινία δεν θυμάσαι τίποτε.

20. Βιβλία: μόνο διαβάγαμε... Παύ βρήκαμε τον καιρό; Δεν μπορώ να καταλάβω. Από *Μαριγκέλα* – πώς φτιάχνεται μια θόμβα μολότωφ – μέχρι *Λένιν, Κλαρκ, Προυστ, Τζόους, Σεφέρη, Καβάφη* και *Ελύτη*... Και έκρυβα πάντα επιμελώς ότι δεν είχα διαβάσει *Κάλβο* και *Σολωμό*, έλεγα ψέματα γιατί ντρεπόμουν. Τότε διάβασα και το *Τρίτο Στεφάνι*, που με επηρέασε πολύ στο γράψιμο του *Κι εσύ χτενίζεσαι*. Αυτό και η *Τριλογία* του *Τσίρκα* ήταν τα βιβλία που έκαναν θραύση μέσα στη χούντα. Σήμερα το *Ανθρωπάκι* έγινε Παπαρήγα.

Δεν υπάρχουν ΔΙΑΚΟΠΕΣ χωρίς τις

ΔΙΑΚΟΠΕΣ

ΣΕ 650 ΣΕΛΙΔΕΣ

Πώς να πάτε

Με πλοίο, με τρένο, με αεροπλάνο, με αυτοκίνητο

Πού να πάτε

Σε θάλασσα, σε βουνό, μοναχικά ή κοσμικά

Πού να μείνετε

Σε ξενοδοχείο, σε δωμάτιο, σε διαμέρισμα, σε κάμπινγκ

Τι να δείτε

Μνημεία, μουσεία, ακρογιαλιές, δάση, βουνά

ΟΛΕΣ ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Και φέτος

Αφιέρωμα στην ΚΡΗΤΗ και στους ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥΣ του τόπου μας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δημ. Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε., τηλ. 322.1116-7 • Πρόδος, τηλ. 362.1001 - 363.0889

